

ILMASTONMUUTOS JA ETELÄN ÄÄNET

– globaalista näkemyksestä
voimaannuttavaan toimintaan

ILMASTONMUUTOS

GLOBAALIT KYTKÖKSET

AGENDA2030

ETELÄN TOIMIJOIDEN
NÄKÖKULMAT

TOIVO

TOIMINTA

OIKEUDENMUKAISUUS

VAIKUTTAMINEN

ILMASTOFAKTAT
JA MYYTIT

Ilmastonmuutos, lajiston häviäminen ja eriarvoisuus –

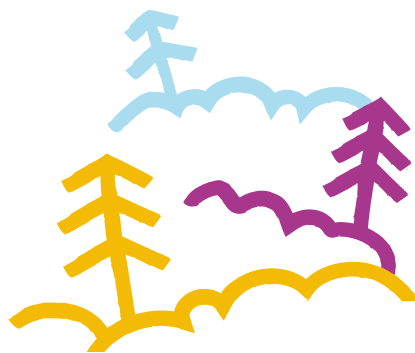
monimutkaisten globaalien ilmiöiden ja niiden kytkösten avaaminen oppitunneilla voi olla vaikeaa. Haasteista on tärkeää puhua suoraan, mutta jämähtämättä uhkakuviin. Konkreettinen kosketuspinta nuorten elämään on olennaisessa roolissa ja sen kautta voidaan herättää kiinnostus toimia kestävämmän tulevaisuuden eteen. Mutta miten tämä kaikki tehdään käytännössä?

KOKONAISVALTAISTA JA TOIMINNALLISTA ILMASTOKASVATUSTA

Ilmastonmuutos ja etelän äänet -oppimis-kokonaisuudessa perehdytään kokonaisvaltaisesti **ilmastonmuutoksen, lajiston häviämisen sekä eriarvoisuuden syihin, seurauksiin ja ratkaisuihin** sekä niihin liittyviin vaikuttamiskeinoihin.

Materiaalissa käsitellään ilmiöiden globaaleja kytköksiä, oikeudenmukaisuuskysymyksiä sekä ilmastomyyttejä ja -faktoja. **Toiminnallisuutta** kokonaisuuteen tuo ilmastonmuutos-aiheinen Ympäristöreportterit -projekti.

Oppimiskokonaisuuden toteuttamiseksi on **tarjolla valmiit tuntisuunnitelmat ja materiaalit**. Siihen on hyvä varata aikaa noin neljä pitkää oppituntia (á 75-90 min). Kokonaisuus alkaa orientaatiolla aiheeseen, jonka jälkeen siirrytään Ympäristöreportterit -projektin suunnitteluun ja toteutukseen. Lopuksi annetaan töistä palautetta ja pohditaan yhdessä kanavia, joiden kautta niiden viestiä voidaan halutessa jakaa.

YHTEISTYÖSSÄ KOHTI KESTÄVÄMPÄÄ MAAILMAA

Jatkuvaan kulutukseen ja talouskasvuun perustuva **yhteiskuntarakenne, jossa ei huomioida luonnonresurssien rajallisuutta**, ei ole kestävällä pohjalla. Fossiilisen energian käytöstä, ruoan tehotuotannosta ja maankäytön muutoksista, kuten metsähakuista, syntyy mittavat määrät kasvihuonekaasupäästöjä, jotka kiihdyttävät ilmastonmuutosta. Lisäksi luonnon monimuotoisuus on ihmistoiminnan seurauksena uhattuna. Samaan aikaan olemme riippuvaisia terveestä maapallosta ja ekosysteemien toiminnasta.

Globaaleja haasteita ja niiden **ratkaisemista vaikeuttaa eriarvoisuus**. Historiallisesti kasvihuonekaasupäästöistä valtaosa on teollisuusmaiden aiheuttamia, ja tälläkin hetkellä ne aiheuttavat yli puolet maailman vuosittaisista päästöistä, vaikka niissä asuu vain viidennes väestöstä. Rikkaissa maissa kulutettujen tuotteiden valmistuksesta aiheutuvat päästöt lasketaan tuottajamaiden päästöiksi.

Kysymys kuuluu, ketkä ovat aiheuttaneet ilmastonmuutoksen, keillä on vastuu ja toisaalta keillä on parhaat mahdollisuudet toimia sen torjumiseksi. Myös sukupolvien välillä vallitsee tilanne, jossa nuoret joutuvat kärsimään nykytilanteesta, vaikka eivät ole sitä itse olleet aiheuttamassa. Puhutaan **ilmasto-oikeudenmukaisuudesta**.

Ilmastonmuutoksen **haasteet ja ratkaisut ovat samoja kaikkialla maailmassa**, vaikka konteksti vaihtelee. Fossiilista polttoaineista on siirryttävä pois ja siinä uusiutuva energia on keskiössä. Ruokaa on tuotettava kestävämmiin, välttämällä muun muassa myrkyjä ja maaperän köyhtymistä. Metsiä tulee suojella niin ilmastonmuutosta hillitsevinä hiilinieluinä kuin luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Ilmiöiden välisiä yhteyksiä on tärkeää ymmärtää, jotta voimme hahmottaa kokonais kuvan. Elintarvikkeissa ja kosmetiikassa yleinen palmuöljy ja suomalaisten broilerin syömä soijarehu ajavat metsätuhoa maailmalla. Kivihiiltä, kuten myös monia muita raaka-aineita tuodaan Suomeen ulkomailta, jolloin tuotannon vaikutukset jäävät tuottajamaihin. Osalla ratkaisuista, joilla pyritään korvaamaan fossiilisia polttoaineita, on haitallisia vaikutuksia metsien hiilinieluihin ja luonnon monimuotoisuuteen. Ratkaisupuolella hajautettu uusiutuva energia on tärkeässä roolissa yhtä lailla Suomessa kuin globaalissa etelässä.

Ihmistoiminnan vaikutus ilmastonmuutoksen etenemisessä on ratkaiseva. **Tiedämme, mitä pitäisi tehdä** ja myös teknologia, jota tarvitsemme muutokseen, on olemassa. Katastrofaalinen ilmastonmuutos voidaan edelleen estää. Mukaan tarvitaan yhtä lailla pohjoisia kuin etelän maita sekä niiden välistä yhteistyötä. Ilmastotoimiin tarvitaan valtioita, kuntia, yrityksiä, kansalaisyhteiskuntaa ja kouluja, sekä näissä toimivia ihmisiä. Kansalaisten luoma paine päätöksentekijöiden suuntaan on merkittävässä roolissa. Jokainen voi olla mukana omalla tavallaan, arjen valinnoin tai vaikuttamalla yhteiskunnassa. Myös nuoret tarvitsevat mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin.

Suomalaisen vuosittaiset ilmastopäästöt yksilötasolla ovat moninkertaiset verrattuna köyhempien maiden asukkaiden päästöihin: intialaisen keskivertoilmastopäästöt ovat 2 tonnia, kiinalaisen 4,2 tonnia ja suomalaisen peräti 10,4 tonnia vuodessa (Sitra 2019).

ABAE | JRA

ETSITÄÄN RATKAISUJA JA OTETAAN KANTAA!

Ympäristöreportterit -menetelmä perustuu kansainväliseen Young Reporters for the Environment (YRE) -ympäristökasvatusohjelmaan, jota toteutetaan yli 40 maassa ympäri maailman. Siinä kannustetaan nuoria tutkimaan ja ottamaan kantaa heitä koskettaviin kestävän kehityksen teemoihin journalistisin keinoin. Journalistinen raportointi toimii niin mahdollisuutena nuorten omaan ilmaisuun kuin kanavana, jolla voi pyrkiä vaikuttamaan asioihin.

**Young Reporters
for the environment**

ERINOMAINEN TYÖKALU OPETUSSUUNNITELMIEN TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMISEEN

Ympäristöreportterit -menetelmä tukee:

Oppiaineiden välistä, monialaista oppimista

→ Yhdistää eri oppiaineiden sisältöjä journalistiseksi projektiksi

Aktiivista kansalaisuutta, osallisuutta ja vaikuttamista

→ Rohkaisee nuoria ottamaan kantaa ja vaikuttamaan heitä koskettaviin ympäristökysymyksiin

Tekemällä oppimista ja työelämätaitoja

→ Opettaa mm. kriittistä ajattelua, TVT-osaamista, viestintää, ryhmätyötaitoja ja projektinhallintaa

Yhteyksiä yhteiskuntaan koulun ulkopuolella

→ Vie ulos luokasta tekemään tutkimusta ja haastattelemaan asiantuntijoita

MITEN YMPÄRISTÖREPORTTERIT -PROJEKTI TOTEUTETAAN?

Menetelmään kuuluu neljä työvaihetta:

1 VALITSE JA RAJAA AIHE

- Katsotaan Etelän äännet -video, jossa kerrotaan jostakin ilmastomuutokseen tai kestäväään kehitykseen liittyvästä aiheesta etelän näkökulmasta.
- Ideoidaan omaa projektia etsimällä samaan aiheeseen näkökulmia Suomesta.

2 HAE TIETOA JA ETSI RATKAISUJA

- Haetaan taustamateriaalien avulla aiheesta lisää tietoa, pohditaan näkökulmia ja etsitään ratkaisuja.

3 RAPORTOI

- Toteutetaan videoprojekti opettajan ohjauksessa, tuntisuunnitelman ja ohjeistusten avulla.
- Tehdään kenttätöitä, tutkitaan aihetta luokkahuoneen ulkopuolella kuvaten ja haastatteluja tekemällä.

4 JAA TIETOA

- Katsotaan yhdessä videot ja annetaan niistä palautetta.
- Pohditaan, miten videoilla voi pyrkiä vaikuttamaan.
- Jaetaan videoita sosiaalisessa mediassa tai muilla kanavilla.

VINKKI!

Jos videoprojektin toteuttaminen tuntuu haastavalta, voit valita lopputuotokseksi myös artikkelin!

Katso ohjeet ja tuntisuunnitelma verkkosivuiltamme:
ymparistoreporterit.fi/oppimiskokonaisuus

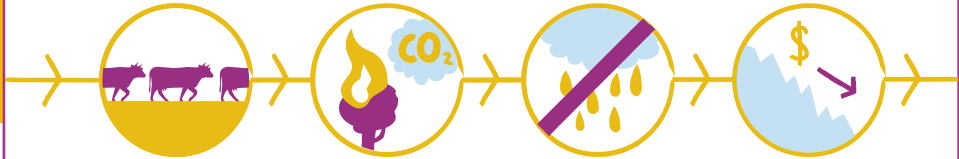

TEHTÄVIÄ – MATERIAALIT LÖYDÄT VERKKOSIVULTAMME!

ymparistoreportterit.fi/tehtavia-ja-lisamateriaalia

Ilmastomuutos ja etelän äänet -tematiikasta on tuotettu myös lyhyitä harjoituksia oppitunneilla toteutettaviksi.

ILMIÖIDEN KYTKÖKSET

15-20
MIN

Tarvikkeet: Ilmiöiden kytkökset -kuvat tulostettuina ja leikattuina (tarkemmat ohjeet verkossa).

Tavoite: Harjoituksen avulla pyritään ymmärtämään, miten moninaisia syy-seuraus -kytköksiä kestävään kehitykseen ja ilmastomuutokseen liittyvien ilmiöiden välillä on.

Toimi näin: Jaa kuvat oppilaille: yksi setti per 2-4 hlön ryhmä. Ohjeista asettelemaan kuvat siten, että ne esittävät neljää eri kytkösten ketjua eli ilmiöiden syy-seuraussuhteita. Kussakin ketjussa on neljä kuvaa. Voit antaa vihjeeksi kytkösten teemat: pölyttäjät, Amazonin metsäpalot, jäätiköiden sulaminen ja pakolaiskriisi.

Kun oppilaat ovat järjestäneet ehdotuksensa kytköksistä, käykää ne läpi yhdessä. Voitte esimerkiksi asetella kuvat oppilaiden ohjeiden mukaan joko taululle tai kuvaprojektoriin.

Lopputoteama voi olla, että ilmiöiden välillä on todella monenlaisia erilaisia kytköksiä ja niitä on tärkeä ymmärtää, jotta voimme toimia kestäväen kehityksen edistämiseksi. Ne kertovat myös siitä, kuinka riippuvaisia me olemme terveestä maapallosta.

ILMASTOMYYTIT

15-25
MIN

Tarvikkeet: Kirjoitustaulu, tussit ja taustamateriaalit

Tavoite: Tässä harjoituksessa käsitellään tyypillisimpiä ihmisen aiheuttaman ilmastomuutoksen kyseenalaistavia argumentteja sekä väitteitä, joiden mukaan suomalaisten ei tarvitse toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Näihin vastataan tutkimuksiin perustuvilla faktoilla.

**ILMASTONMUUTOS
EI OLE IHMISEN
AIHEUTTAMA!**

NIIN MEILLÄ KUIN MAAILMALLAKIN

Tarvikkeet: Tulosta kuvaparit, Agenda2030 -tavoitteet ja kuvien selitteet. Laita kuvat puoliiksi leikattuihin muovitaskuihin siten, että taitetun kuvaparin välistä löytyy sopivan kokoiseksi leikattu selitelappu sekä Agenda2030 kestävän kehityksen tavoitteet -lappu.

Tavoite: Harjoituksen avulla on tarkoitus hahmottaa, miten samat ilmastonmuutoksen aiheuttajat ja ratkaisut ovat läsnä niin maailmalla kuin Suomessakin. Tämä tapahtuu kuvakortein, joissa yhdellä puolella on kuva samasta ilmastonmuutoksen aiheuttajasta tai ratkaisusta Suomesta ja toisella puolella kuva maailmalta. Kuvakorttien avulla voidaan myös pohtia miten Agenda2030 -kestävän

kehityksen tavoitteet liittyvät kuvakorttien aiheisiin.

Toimi näin: Jaa muovitaskuissa olevat kuvat oppilaille, yksi per 2-4 hlön ryhmä. Ohjeista heitä miettimään mistä päin maailmaa kuvat voisivat olla, mitä niissä tapahtuu ja miten ne liittyvät ilmastonmuutokseen. Voit sanoa, että tässä ei ole oikeita tai vääriä vastauksia, vaan voi rauhassa pohdiskella, mitä ajatuksia kuvat herättävät. Huom! Kuvia ei saa vielä ottaa ulos muovitaskuista! Käykää yhdessä pohdinnat läpi, ryhmä kerrallaan.

Ohjeista seuraavaksi oppilaat ottamaan kuvat ulos muovitaskuista, ja lukemaan selitteet. Tämän jälkeen tehtävänä on pohtia, mihin Agenda2030 -tavoitteisiin kuvat liittyvät. Tässäkään ei ole oikeita tai vääriä vastauksia. Purkakaakaan vielä yhdessä viimeinen vaihe. Mitä kuvista selvisi selitteiden avulla, oliko se yllättävää? Osuivatko alun arvaukset oikeaan? Entä mihin Agenda2030 -tavoitteisiin kuva liittyi?

Tehtävän anti on, että samat ilmastonmuutoksen aiheuttajat ja ratkaisut ovat läsnä niin maailmalla kuin meillä. Agenda2030 -tavoitteista voi todeta, että ne ovat hyvin laajat ja riippuen näkökulmasta ilmiöt voivat liittyä useaan tavoitteeseen.

Toimi näin: Kysy oppilailta millaisiin argumentteihin he ovat törmänneet, jotka kiistävät tai kyseenalaistavat ihmisen aiheuttaman ilmastonmuutoksen tai Suomen mahdollisuuden tai velvollisuuden vaikuttaa siihen. Kirjaa ylös esille tulevat argumentit.

Kun uusia argumentteja ei tule, käykää oppilaiden mainitsemat argumentit yhdessä läpi hyödyntäen kuvitusta sekä taustamateriaalia. Jos vastaan tulee argumentteja, joihin ette löydä materiaaleista vastausta, voitte sopia kuka selvittää asian seuraavaa oppituntia varten.

97%
TUTKIMUKSISTA SANOO,
ETTÄ IHMISEN AIHEUTTAMA
ILMASTONMUUTOS
ON FAKTA

Ilmastomuutos ja etelän äänet on 2019-2020 toteutettu FEE Suomen ja Siemenpuu-säätiön yhteinen globaalikasvatushanke, jonka tavoitteena on avartaa suomalaisten nuorten maailmankuvaa sekä lisätä solidaarisuutta ja toimintaa kestävän kehityksen puolesta. Hankkeessa tuotettu oppimiskokoonaisuus antaa monialaisen ja kokonaisvaltaisen ymmärryksen ilmastomuutoksesta ja siihen kytkeytyvistä globaaleista ilmiöistä. Se vahvistaa nuorten kokemusta siitä, että ilmastomuutos koskettaa ihmisiä - ja sen ratkaisemiseen tarvitaan toimintaa - kaikkialla maailmassa.

FEE Suomi

Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi on ympäristökasvatuksen edistämiseen, kehittämiseen ja tukemiseen erikoistunut kansalaisjärjestö. Teemme työtä sen puolesta, että ympäristökasvatuksen painoarvo ja tunnettuus kasvavat Suomessa ja että yhä laajenevalla joukolla kasvattajia ja opettajia on halua ja edellytyksiä välittää kestävän kehityksen mukaisia tietoja, taitoja ja asenteita.

Ilmastomuutos ja etelän äänet -hankkeessa hyödynnetään FEE Suomen kansainvälisen Foundation for Environmental Education -kattoverkoston Young Reporters for the Environment -ohjelman menetelmiä.

Siemenpuu-säätiö

Siemenpuu-säätiö toimii kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ympäristö- ja demokratia-aloitteiden rahoittajana sekä kehitysviestijänä Suomessa. Säätiön kehitysmaissa rahoittamat hankkeet vähentävät köyhyyttä ja epätasa-arvoisuutta sekä rajoittavat luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä ja ilmastopäästöjä.

Ilmastomuutos ja etelän äänet -hankkeessa on käytetty Siemenpuu-säätiön etelän hankekumppanien tuottamia videoita ilmastomuutokseen ja kestävään kehitykseen liittyvistä teemoista. Videot on kuvattu Argentiinassa, Brasiliassa, Mosambikissa, Malissa, Nepalissa ja Intiassa.

Ilmastomuutos ja etelän äänet -hanke on toteutettu Euroopan unionin rahoitustuella Frame, Voice, Report! -hankkeen kautta, jota koordinoi Suomessa Fingo. Sisällöstä ja materiaaleista vastaa tuensaaja, eikä niiden voida missään olosuhteissa katsoa heijastava Euroopan Unionin kantaa.